

ZORAN PAVLOVIĆ

crtež 1963

JOŽE UDOVIČ

balada

Na ležama u vrtu modri se lan neba.

Mrak seda na strehu, mraz seda na krstove.

Srp meseca žedno pije iz kaljuže.

Na ovoj strani polje krtica, na drugoj strani polje vrana.

Pogledaj ovo drvo: na savijenoj grani njiše se obešen beli dan.

samo ovaj glas

Oholi zlatni grad mi je rekao:

Nisi ništa, nisi ništa, imaš mrak na rukama, samoću u očima, pustinja pod nogama.

Nisam ništa: imam samoću na rukama,

FANTAZIJA U GRADU NA VODI

mrak u očima, prah pod nogama.

Imam samo ovaj glas, samo ovaj glas, taman, drhtav, ove reči, u njima stešnjenost nepoznate daljine, muku trpkę blizine, bolan grč srca, zamirući krik.

suza

Udi ovamo, odaću ti tajnu, gledaj, u ovom prozoru čeka na tvoj pogled čarobna leća.

Primakni oko videćeš svet u staklenoj suzi.

Sunce pada kroz oblake, za njim se pružaju prsti crnog dima.

Suza je more, i svet, njemu tone sitno zrno.

Nebo se savija kao zapaljen papir, ispisan vatrenim krikom.

kaplje tame

Na vrele ruke kaplje mi tama.

Pod zemljom bije gong dubina.

Nikakva voda neće više biti hladna, nikakav dah neće više biti čist, nikakva krv neće više biti crvena, nikakvo drvo neće više biti živo, nikakvo seme neće više biti dar.

Oči će biti prazne, glasovi mrtvi. Ruševine neba u daljini.

vizija

Na drveću vise crni vetrovi.

Velika zvezda plove iznad sivog mora i zemlje koja uplašena uzdržava dah.

Velika zvezda objavljuje: Još malo i bićete na ovoj zemlji poslednji užas, još malo i bićete prigašene senke, još malo i bićete izgorela žalost. Vaše poslednje misli pustiće crne lisice na mrtvu zemlju.

Među stihije se umešao hladni duh. Sa svojim mrazom iznutra ih je spalio, sada će lako stvariti hiljade godina što čekaju, sada će lako svariti za veliku, nerazumnu smrt, njen stari lukavi sužanj.

Još malo i zapaliće se znak vaši zaslepljeni krivci goreće s gorkim zadahom pretvaraće se u večni muk.

Zvezda dogoreva, njeni ugarci padaju u blatnjavu vodu.

Na drveću vise crni vetrovi.

fantazija u gradu na vodi

Na krovu mesečna devojka svira u mandolinu, gončohla hita među oblacima, zvonovi lete od zvonika do zvonika, u prozorima gore lampioni, među gotskim kućama mesec kupuje kamene čipke.

U tamnoj sobi cvetaju staklene ruže na staroj slici budi se zmaj, u kovanoj škrinji se zaključan uvojak: uvele kose, zeleni vuk grize bakarne vrčve.

Čamci su doploveli do mrtvom moru mrakova, crne slugę pod mostovima peru zlatne čaše, do vodi plivaj mrtvački sanduk, u zatvorskim ćelijama uzdasi uče istoriju.

put

Gledao sam zemlju posutu prolećnim suzama.

I tamo gde se put izliva u jezero zelenila, osvrnuo sam se prema nebu: preda mnom modri zid vazduha poškröpljen cvetovima.

pastir

Dan je bio lita u cvetu.

Dah leži u travu pijan od medene rose.

Konj pase po nebu.

Pastir zaogrnut krznom oblaka tera ga kući.

Detę će leći u mahovinu.

Žbun će ga pokriti mirisom jagoda.

Ruke su mu gnezdo puno snova za bambare večeri što se vraćaju.

herojska pokrajina

Drveta se traže u buri, začarana u život.

Sva sila im se bacila u visine.

Na grebenu ih gledam kako cepaju nebo napola, kako prete oblacima.

Preveo sa slovenačkog Petar VUJČIĆ

Bilo je to sasvim obično popodne trulih osmehta koji se mogu naći u svakom malogradanskom pornografskom časopisu. Ali kapetan Finkęks je već oдавно prestao da čita novinare, on je to popodne slušao Čajkovskog. Bila je to neka simfonijska poema o tome kako čovek uveče sedi pored prozora i doživljava uspomene ne primećujući kako mu knjiga ispada iz ruku i kako se arabske bez korenitog značenja izvijaju oko njega kao igra i plima. Čovek je, istina, primećivao kako je život prazan i besmislen kad se ne dobijaju pisma od bogatih i moćnih ljubavnica koje sa setom upidaju da život prolazi i da ostaju samo tužne arabske. Iznenada je dirigent snažno zamahnuo srcem i trijumfalna zastava je morala da obiluje jarbol. Muzika se tada, tj. malo posle, sasvim utišala i jadna Nataša, unuka Pikove baka, nije mogla da izade na Nevski Prospekt, mada je celu mladost provela sanjajući o tom izlasku. Nataša je ipak pažljivo slušala muziku tvrđoglavu se nadajući da će doći do nekijh promena u tempu, ritmu, taktu, agogici i, što je najvažnije, u dinamičkim muzike koje joj je bila dodeljena. Najzad je naišla široka promena: bila je to jedna od onih melodija koje široka slovenska duša lako pamti i zaneseno zvižduće kad po završetku koncerta izade na snegom pokriveni Nevski Prospekt. Setajući se tako posle koncerta čovek je primetio da se srećan može biti i bez ljubavne korespondencije. Čovek, onaj prvi, onaj što sedi pored prozora u predvećernji čas u simfonijskoj poemi koju upravo sluša kapetan Finkęks u ovo sasvim obično popodne... — zar nije bolje da opu rečenicu napustimo i pokušamo sa drugom? Sunce je već zašlo i čovek je sklopio knjigu. Setajući, prilično tužno doduše, on je pomislio na violine. Zaista, upitao se on, šta je sve znam o violinama? Sećam se, pre svega, da je Bah napisao jednu Atraskiju za violinu i orkestar, koja je bez uspeha i pred malobrojnóm publikom izvedena i na Nevskom Prospektu. Sećam se da je jedna energična Čiganka vodila kroz stepu svog muža na lancu i da je on s vremenom na vreme svirao na violinu,

TRENUTAK MUZIKE i LUDILA KAPETANA FINKEKSA

• dragoslav gruičić

lepo, i uzaludno doduše. Ali ne više uzaludno od Pabla Sarasate. (Mislim na ono veće kad je Pablo svirao naivno za studente pred brojnim narodnim herojima.) Pamtim i kako sam jašući jednom kroz noć naišao na tri konja pred zemunicom. U zemunici su sedeli brkati oficiri i kartali se u dve violine. Rekli su mi da su na njima svirali otac i sin. Kad je sin umro, mlađi sin je razbio jednu violinu, delimično, i ubio oca, potpuno, i iz koristoljublja. Sta još znam sada o violinama? Osećam da je sunce zašlo i da ništa više ne mogu da se setim. Mogu još jedino da zatvorim oči i da vidim mnoge nepoznate violine, raznih boja, raznih starosti, gledane pod raznim uglovima, sa veće ili manje udaljenosti i osvetljene svetlošću koja se stalno menja. Tako se završila simfonijska poema o čoveku, Nataši i violinama. Kapetan Finkęks je imao još mnogo pleća sa muzikom velikog zamaha i velikog duha, ali on je okrenuo iglu prema nebu i ogrnuvši se svojom velikom kapanicom bola, gadenja i ravnodušnosti otišao da poseti grob lje ljića Oblomova. 1961.

01

Padam niz uobičajene stepenice uklapajući se u bezlične planove već palih stručnjaka. Prolazim kroz u principu bezbolne međuprostore, a sve grupe i podgrupe mojih uspomena vraćaju se na srednji stručni kadar. Pokvarenjačku namost naših izgubljenih, vaspitanih i kodeks njihovih zakovnatih dobrota poslao sam iskolcajenih očiju u statistički podatak. Uoči čistog dana smrti Miloša Crnjanskog. Sve što sam našao kao odgovore na svoja nesuptički napukla pitanja, bilo je više nego neupotrebljivo i kao hrana i kao otrov.

Da li da se prokljam u drugi tip smrti? Zar nije rečno upokojeni Niče upisao u svoj pe-es trinaest fis kako pile da bi crklo mora da razbije ljusku — da-da-da.

02

Zaista ne mogu da nađem logičnije odgovore za glupu bezizglednost svih slučajeva (kliničkih i tavanskih podjednako) duhovnih pokušaja: Čini mi se da su se dve devetke i tri žute sipe igrale bušenja kartica sa vanbračnim statističarom u pesimističnijim pižami. Sve to silom prilika ostavljamo u listu za domaćinstvo i prelazimo na jesenje pitanje o mrtvorodnim ženama koje obično secuju na fragmentarna dravljanstva. Jezik načas nema ništa nejasno i za sve odrasle studente pismenost je zaokružena bez proveravanja misione jedinice. Za nepoznato (i ranije) srućće se i ovaj i onaj oblik zaborava preko svih narićanja sentimentalnog umobolnika.

03

Već iz imena proždrljivog trajanja može se zaključiti da će našu neodređenu životnu vitalnost samleti u minu za kosti i komarce ma kako mi orkestrirali svojih čnadasetak godina plakanja. Iz ovog podatka ipak se ne može osećiti šta treba uzeti u obzir pri izradi bolne skice i za malu decu predodređene prolaznosti. Lica koja se bez zanimanja usko bave nekim poslovima preporučuju nam uzajamnu harmoniju u kojoj je sve povezano, a mi smo zamolili bespostena uska lica da progutaju našu neharmoničnu privezanost i odu u šifre nedovoljno jasnih mitomanijaka.

Sve je najdetaljnije nejasno. Vodeno je računano iz života da svi budemo razorvani u različite misone spremne, a sada nas, na žalost ipak nećemo, linearni grafikonji prisiljavaju da zaboravimo razmišljanja o Legiji stranputica i Koloni samoubica, i da, jedan po jedan, vodimo računa samo o vođenju računa.

1961.